

Antoon van Aken

INLEIDING BOEKHOUDEN

Copyright ©Antoon van Aken 2022 Alle rechten voorbehouden

ISBN 9789464484304

WOORD VOORAF

Voor u ligt de inleiding boekhouden. Hoewel de hoeveelheid literatuur op dit vakgebied enorm en zeer diepgravend is, ontbreekt een beknopte samenvatting waarin de stof op hoofdlijnen wordt behandeld. Zeker voor wie zich om wat voor reden dan ook wil beperken tot een eerste kennismaking, bijvoorbeeld financiers die slechts zijdelings met dit vak te maken hebben, of beginnende studenten, is dit een gemis.

Met deze bundel hoopt de auteur te voorzien in de behoefte naar een brede behandeling van dit onderwerp zonder direct kopje-onder te gaan in de complexiteit waarvan bij veel onderdelen sprake is. Gestreefd is naar een basale behandeling van de belangrijkste financiële feiten die voor elke onderneming gelden. Daarnaast aandacht voor de kenmerkende boekingen bij de meest voorkomende soorten ondernemingen en wel de eenmanszaak, de vof, de bv en de nv. Ook de omzetting van de ene soort onderneming in de andere wordt summier behandeld. Daarnaast is er enige aandacht voor de belangrijkste typen onderneming, zoals de handelonderneming, de industriële onderneming, dienstverlening en ondernemingen die werken met quasigoederen. Deze inleiding volgt dezelfde structuur als de veel gebruikte methode 'boekhouden geboekstaafd deel 1' zodat dit boek ook als een handzame samenvatting daarvan kan worden gezien.

Het boek is modulair opgebouwd in hoofdstukken en paragrafen, waardoor het mogelijk is de stof in elke gewenste samenstelling aan te bieden, te bestuderen en te toetsen. De voorbeelden met uitwerkingen sluiten vrijwel naadloos aan op de verschillende modules en kunnen gebruikt worden om te toetsen of de stof is begrepen.

De auteur heeft zijn best gedaan om binnen de gestelde kaders een zo helder mogelijke uiteenzetting te geven van de verschillende onderwerpen. Opbouwende kritiek blijft echter welkom.

Antoon van Aken

INHOUDSOPGAVE

hoofdstuk 1	Inleiding	p.	7
hoofdstuk 2	De balans en de winst-en-verliesrekening	p.	11
hoofdstuk 3	Het grootboek	p.	14
hoofdstuk 4	De proefbalans en de saldibalans	p.	19
hoofdstuk 5	De rangschikking van de rekeningen in het grootboek	p.	27
hoofdstuk 6	Journaliseren	p.	31
hoofdstuk 7	Belastingen	p.	39
hoofdstuk 8	Inkoop- en verkoopretouren en kortingen	p.	44
hoofdstuk 9	De grootboekrekening Privé	p.	50
hoofdstuk 10	Voorafgaande journaalposten	p.	54
hoofdstuk 11	Het ordenen van financiële feiten	p.	60
hoofdstuk 12	Subadministraties	p.	67
hoofdstuk 13	Boekhoudsoftware	p.	71
hoofdstuk 14	De permanence in de voorraad	p.	76
hoofdstuk 15	Administratie van de voorraad tegen verkoopprijzen	p.	86
hoofdstuk 16	De ontvangst van goederen en facturen	p.	92
hoofdstuk 17	De permanence in de kosten en de baten	p.	102
hoofdstuk 18	Personeelskosten, interestkosten en interestbaten	p.	106
hoofdstuk 19	Boeking in verband met kosten van vaste activa	p.	112
hoofdstuk 20	Boeking in verband met voorzieningen	p.	124
hoofdstuk 21	Informatie over de resultaten van de onderneming	p.	131

hoofdstuk 22 Oninbare vorderingen en incurante voorraden	p. 134
hoofdstuk 23 Periodeafsluiting	p. 143
hoofdstuk 24 De vennootschap onder firma	p. 148
hoofdstuk 25 De nv en de bv - het aandelenkapitaal	p. 156
hoofdstuk 26 De nv en de bv - de winstverdeling	p. 164
hoofdstuk 27 De nv en de bv - de reserves	p. 168
hoofdstuk 28 De nv en de bv - het vreemd vermogen	p. 172
hoofdstuk 29 De fabrieksboekhouding	p. 177
hoofdstuk 30 De fabrieksboekhouding met nagecalculeerde kosten	p. 180
hoofdstuk 31 De fabrieksboekhouding met voorgecalculeerde kosten	p. 189
hoofdstuk 32 Dienstverlenende ondernemingen	p. 199
hoofdstuk 33 Quasigoederen	p. 201
Index	p. 209
Bibliografie	p. 217

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1

De boekhouding is onderdeel van de bestuurlijke informatievoorziening. Onder bestuurlijke informatievoorziening wordt verstaan het systematisch verzamelen, vastleggen en verwerken van gegevens, gericht op het verstrekken van informatie ten behoeve van het besturen, het laten functioneren en het beheersen van een bedrijf en ten behoeve van de verantwoording die daarover moet worden afgelegd. Verantwoording moet bijvoorbeeld worden afgelegd aan de Belastingdienst en aan belanghebbenden als aandeelhouders, schuldeisers en werknemers. Deze verantwoordingsverslagen zijn onderworpen aan wettelijke controles.

1.2

Gegevens die voor het besturen en verantwoording afleggen nodig zijn kunnen financieel of niet financieel van aard zijn. Een winst-en-verliesrekening is financieel van aard, een bestuursverslag niet. Gegevens die financieel van aard zijn, worden vastgelegd in de financiële administratie. De financiële administratie kan weer worden onderverdeeld in de boekhouding en in de overige financiële administraties. In de boekhouding worden alle financiële feiten vastgelegd die leiden tot veranderingen in de bezittingen, de schulden of het eigen vermogen. De bezittingen, schulden en het eigen vermogen worden gepresenteerd in de balans. Veranderingen in het eigen vermogen worden gepresenteerd in de winst-en-verliesrekening. Financiële feiten die niet tot veranderingen in de bezittingen, schulden of het eigen vermogen leiden, worden in andere administraties vastgelegd, zoals een contractdossier, prijsopgaven of offertes.

1.3

Van groot belang is dat de gegevens in de administratie correct worden vastgelegd. Fouten kunnen immers tot grote problemen leiden, bijvoorbeeld wanneer die in een aangifte voor de Belastingdienst terechtkomen. Om fouten te voorkomen, dan wel zo snel mogelijk aan het licht te brengen zodat ze tijdig gecorrigeerd kunnen worden, kunnen maatregelen van interne controle worden genomen. Voorbeelden van maatregelen van interne controle zijn verbandscontroles of functiescheiding.

Verbandscontroles kunnen uit de waardekringloop worden afgeleid. Een voorbeeld daarvan is dat de afname van de schulden gelijk moet zijn aan de afname van de liquide middelen.

Functiescheiding wil zeggen dat er opzettelijk een belangentegenstelling tussen medewerkers wordt gecreëerd. Een voorbeeld van functiescheiding is dat de door de inkoper bestelde hoeveelheid goederen gelijk moet zijn aan de door de magazijnmeester ontvangen goederen.

1.4

Vanuit de financiële administratie kunnen verslagen worden opgesteld voor het management, belanghebbenden en de Belastingdienst. Het hart van deze verslagen wordt gevormd door de jaarrekening: dat is de balans, de winst-en-verliesrekening en een toelichting. In de toelichting worden gegevens opgenomen die van belang zijn voor de posten op de balans of de winst-en-verliesrekening. In de balans wordt bijvoorbeeld de waarde van de bezittingen uitgedrukt in een bedrag. In de toelichting kan dan worden uitgelegd hoe de bezittingen zijn gewaardeerd.

De jaarrekening die bestemd is voor de leiding van de onderneming wordt de interne jaarrekening genoemd.

De jaarrekening die bestemd is voor belanghebbenden, zoals aandeelhouders, schuldeisers en werknemers, wordt de externe jaarrekening genoemd.

De jaarrekening die bestemd is voor de Belastingdienst wordt de fiscale jaarrekening genoemd.

De interne jaarrekening is vormvrij, dat wil zeggen kan geheel naar eigen inzicht worden samengesteld. De externe jaarrekening en de fiscale jaarrekening zijn onderworpen aan wet- en regelgeving. De wetgeving voor de externe jaarrekening is te vinden in BW2 Titel 9, die voor de fiscale jaarrekening in fiscale wetgeving, zoals de Wet op de vennootschapsbelasting 1969.

Een fiscale jaarrekening moet jaarlijks door iedere onderneming in Nederland worden opgesteld, een externe jaarrekening alleen door ondernemingen met rechtspersoonlijkheid zoals de naamloze vennootschap en de besloten vennootschap.

1.5

Tegenwoordig zijn vrijwel alle administraties geheel of gedeeltelijk geautomatiseerd. Onder geautomatiseerde administraties worden verstaan administraties die met behulp van software worden gevoerd. Alles wat daarbuiten valt, bijvoorbeeld het voeren van administraties met behulp van Excel, wordt beschouwd als niet geautomatiseerd. In een bedrijf gebruikte administratieve software kan zich beperken tot een boekhoudpakket, waarin uitsluitend de boekhouding is geau-

tomatiseerd, tot ERP-systemen waarin alle bedrijfsactiviteiten, zoals logistiek, HRM en customer relationmanagement (CRM) zijn geautomatiseerd. ERP staat voor Enterprise Resource Planning. Bij ERP-systemen zijn alle bedrijfsfuncties volledig geïntegreerd. De installatie van ERP-systemen als SAP en Oracle zijn kostbaar. Er moeten vaak miljoenen in worden geïnvesteerd, terwijl boekhoudpakketten tegenwoordig niet meer dan enkele tientjes per maand kosten. Ook externe integratie, zoals het automatisch verwerken van alle banktransacties of de facturatie, wordt steeds breder toegepast.

Voorbeeld 1.1

Johan de Haas heeft een winkel in elektronica. Johan de Haas voert verschillende administraties. Geef aan in welke administratie de volgende feiten moeten worden vastgelegd. Kies daarbij uit: boekhouding, overige financiële administraties of niet financiële administraties.

Gevraagd

1. Het bijhouden van een lijst met artikelen waarop korting wordt verstrekt.
2. De verkoop van een koffiezetapparaat.
3. De klacht van een klant over een defect aan een onlangs bij Johan de Haas gekochte stofzuiger.
4. Een prijsvergelijking van diverse leveranciers van magnetrons.
5. Het ruilen van een televisietoestel voor die van een ander merk met bijbetaling.

Johan de Haas heeft twee verkoopmedewerkers in dienst. Hij maakt voor het correct registreren van de gegevens in de administratie gebruik van functiescheiding en verbandscontroles. Geef van de volgende maatregelen aan of er sprake is van functiescheiding dan wel een verbandscontrole.

Gevraagd

6. Johan de Haas controleert of de inkoopfactuur voor tien scheerapparaten overeen komt met de ontvangen hoeveelheid.
7. In de winkel van Johan de Haas hangt bij de kassa een bord met daarop de tekst: Zonder bon wordt niet geruild.
8. De accountant van Johan de Haas vergelijkt maandelijks de werkelijke omzet met de omzet die zou moeten zijn behaald op basis van de verkochte artikelen.

9. Een keer per jaar wordt de gehele voorraad in de winkel geïnventariseerd.
10. Verkochte goederen mogen uitsluitend door een van de twee verkoopmedewerkers worden afgerekend.

Uitwerking voorbeeld 1.1

1. Overige financiële administratie.
2. Boekhouding.
3. Niet financiële administraties.
4. Overige financiële administraties.
5. Boekhouding.
6. Verbandscontrole.
7. Functiescheiding.
8. Verbandscontrole.
9. Verbandscontrole.
10. Functiescheiding

Hoofdstuk 2 De balans en de winst-en-verliesrekening

2.1

De kern van iedere boekhouding wordt gevormd door de balans. De balans geeft een overzicht van de bezittingen en schulden van de onderneming. De bezittingen staan aan de debetzijde van de balans en de schulden aan de creditzijde. Bezittingen worden ook wel activa genoemd en de schulden passiva. Alle schulden samen, met uitzondering van het eigen vermogen, worden aangeduid met vreemd vermogen.

Bezittingen van een onderneming zijn bijvoorbeeld gebouwen, machines, voorraden handelsgoederen, debiteuren en tegoeden bij banken. Debiteuren zijn vorderingen op afnemers.

Voorbeelden van schulden zijn: leningen en crediteuren. Crediteuren zijn leveranciers aan wie de onderneming nog geld moet betalen.

Het eigen vermogen is het verschil tussen de bezittingen en de schulden.

2.2

De lijst waarop de onderneming de bezittingen en de schulden verzamelt, wordt de inventarislijst genoemd. De inventarislijst moet niet worden verward met de inventaris: dit zijn goederen die voor de inrichting van de onderneming zijn gebruikt, zoals vloerbedekking, stoelen, tafels en kasten.

De balans kan worden opgesteld in scontroform of in staffelvorm. Bij staffelvorm worden de bezittingen en schulden onder elkaar geplaatst. Bij scontroform worden de bezittingen en de schulden naast elkaar geplaatst. De totaalbedragen van beide kolommen moeten bij scontroform hetzelfde zijn. Het eigen vermogen is daarbij de sluitpost, dat wil zeggen de laatste post die wordt toegevoegd om voor beide kolommen eenzelfde totaalbedrag te krijgen. De balans wordt meestal opgesteld in scontroform. De linkerkolom met de bezittingen wordt de debetzijde genoemd en de rechterkolom met de schulden en het eigen vermogen de creditzijde.

De bezittingen en schulden worden opgenomen in toenemende liquiditeitsvolgorde. Voor de bezittingen betekent dit dat de minst liquide bezittingen als gebouwen en machines eerst worden opgenomen en de meest liquide bezittingen als voorraden en debiteuren aan het eind. Liquide middelen zelf is altijd de laatste post aan de debetzijde omdat deze bezittingen al liquide zijn. Aan de creditzijde betekent de toenemende liquiditeitsvolgorde dat eerst het eigen vermogen

wordt opgenomen, dan de langlopende schulden en als laatste de kortlopende schulden.

2.3

Veranderingen in de balans ontstaan door financiële feiten. Voorbeelden van financiële feiten zijn inkopen, verkopen, het betalen van lonen en het aflossen of betalen van schulden. Wanneer bijvoorbeeld goederen contant worden verkocht, nemen de liquide middelen op de balans toe en de voorraad handelsgoederen neemt af. De financiële feiten worden verzameld met behulp van de boekingsstukken, dit zijn de documenten waarop de financiële feiten zijn vastgelegd. Voorbeelden van boekingsstukken zijn: inkoopfacturen, verkoopfacturen, bankafschriften en kassabonnen.

2.4

Het eigen vermogen op de balans verandert wanneer er door een financieel feit winst wordt gemaakt of verlies wordt geleden. Bij winst neemt het eigen vermogen toe en bij verlies neemt het eigen vermogen af. Indien er bijvoorbeeld goederen voor € 100 zijn verkocht die door de onderneming voor € 75 zijn ingekocht, dan neemt liquide middelen toe met € 100, terwijl de voorraad afneemt met € 75. De onderneming heeft op dit financiële feit € 25 winst gemaakt. Dat bedrag wordt aan het eigen vermogen toegevoegd.

2.5

De winst wordt op een winst-en-verliesrekening gepresenteerd. De winst-en-verliesrekening kan net als de balans in scontroform of in staffelvorm worden opgesteld. Bij scontroform staan de kosten en de opbrengsten naast elkaar, bij staffelvorm staan ze onder elkaar: eerst de opbrengsten, dan de kosten en dan de winst. Het is gebruikelijk om de brutowinst en de nettowinst apart in de winst-en-verliesrekening te verwerken. De brutowinst is het verschil tussen de opbrengsten en de inkoopprijs van de verkochte goederen. De nettowinst is de brutowinst verminderd met andere kosten van de onderneming, zoals de loonkosten van het personeel of reparatiekosten aan een machine.

Wanneer de winst-en-verliesrekening in scontroform wordt opgesteld, heet de linkerkolom weer de debetzijde en de rechterkolom de creditzijde. De winst is op de winst-en-verliesrekening de sluitpost.

Voorbeeld 2.1

Ilona Schenke heeft een winkel met cadeauartikelen. Op 1 januari heeft ze de volgende inventarislijst opgesteld:

Voorraad	€20.000
Inventaris	€ 4.500
Liquide middelen	€ 6.000
Lening bank	€20.000

Gevraagd

1. Stel de balans op van Ilona Schenke op 1 januari met behulp van de inventarislijst in scontrovorm.

Ilona Schenke heeft in de maand januari voor €15.000 aan cadeauartikelen verkocht. De inkoopprijs van de verkochte artikelen is €10.000. De huur over januari bedraagt €1.500 en de overige bedrijfskosten €600.

Gevraagd

2. Bereken voor Ilona Schenke de brutowinst en de nettowinst over de maand januari.

Uitwerking voorbeeld 2.1

1. Balans per 1 januari van Ilona Schenke

Debet/activa		Credit/passiva	
Voorraad	€20.000	Eigen vermogen	€10.000 ¹
Inventaris	€ 4.000	Lening bank	€20.000
Liquide middelen	€ 6.000		
Totaal	€30.000		€30.000

¹de sluitpost

2. De brutowinst is: €15.000 - €5.000 = €10.000

De nettowinst is: €5.000 - €1.500 - €600 = €2.900

Hoofdstuk 3 Het grootboek

3.1

Financiële feiten kunnen direct in de balans en winst-en-verliesrekening worden verwerkt. Wanneer er echter veel financiële feiten zijn is dat niet alleen onbegonnen werk, maar neemt ook de kans op fouten sterk toe. Het is daarom verstandig om financiële feiten op een gestructureerde manier vast te leggen. In de boekhouding worden de mutaties in bezittingen, schulden en eigen vermogen vastgelegd in het grootboek. Het grootboek is een model waarbij elke post op de balans en de winst-en-verliesrekening afzonderlijk wordt bijgehouden. Zo'n post in het grootboek wordt een grootboekrekening of kortweg rekening genoemd.

Het grootboek kent globaal drie soorten rekeningen en wel rekeningen van bezit, rekeningen van schuld of rekeningen van het eigen vermogen. Elke rekening wordt bijgehouden in scontroform en bestaat uit twee kolommen. De linker kolom wordt weer de debetzijde genoemd en de rechter kolom de creditzijde. Noteren we een financieel feit aan de debetzijde dan wordt dat het debiteren van de rekening genoemd en noteren we een financieel feit aan de creditzijde dan wordt dat crediteren genoemd. In de kolommen noteren we de datum, de omschrijving en het bedrag.

Het grootboek wordt in drie stappen bijgewerkt en wel door:

1. het openen van het grootboek,
2. het verwerken van de financiële feiten,
3. het afsluiten van het grootboek.

3.2

Bij het openen van de grootboekrekeningen worden de bedragen op de beginbalans, dit is de balans aan het begin van een verslagperiode, in het grootboek genoteerd. Daarbij worden posten die debet op de balans staan op de betreffende grootboekrekening gedebiteerd en posten die credit op de balans staan gecrediteerd. De omschrijving bij elk van deze posten is 'Balans' en de datum de eerste dag van de verslagperiode. De verslagperiode is meestal een maand, een kwartaal of een jaar.

3.3

Voor het bijwerken van het grootboek gelden vier regels:

- Een toename van een rekening van bezit wordt gedebiteerd.
- Een afname van een rekening van bezit wordt gecrediteerd.

- Een toename van een rekening van schuld wordt gecrediteerd.
- Een afname van een rekening van schuld wordt gedebiteerd.

Hebben we bijvoorbeeld voorraden ingekocht dan wordt de rekening ‘Voorraad’ gedebiteerd, want voorraad is een rekening van bezit en neemt bij een inkoop toe. Worden voorraden verkocht dan wordt de rekening ‘Voorraad’ gecrediteerd. Verder noteren we de datum van het financiële feit en de omschrijving bijvoorbeeld ‘Inkoop’ respectievelijk ‘Verkoop’. Het eigen vermogen kan daarbij het best als een rekening van schuld worden beschouwd en wel een schuld aan de eigenaar.

3.4

Om de mutatie in het eigen vermogen te kunnen onderbouwen, worden er naast de rekeningen van bezit en schuld aparte grootboekrekeningen aangelegd voor de kosten en de opbrengsten. Deze grootboekrekeningen worden hulprekeningen van het eigen vermogen, of kortweg hulprekeningen, genoemd. Ze helpen de gebruiker van de financiële informatie begrijpen waardoor het eigen vermogen is veranderd. Voorbeelden van hulprekeningen van het eigen vermogen zijn Opbrengst verkopen, Inkooprijds verkopen, Loonkosten, Huurkosten en Overige kosten. Omdat door opbrengsten het eigen vermogen toeneemt, worden opbrengsten gecrediteerd op de betreffende hulprekening. Kosten gedebiteerd omdat het eigen vermogen afneemt.

Het afsluiten van de grootboekrekeningen bestaat uit het in evenwicht brengen van de grootboekrekening. De omschrijving bij de sluitpost op een rekening van bezit of schuld is ‘Balans’ en bij een hulprekening van het eigen vermogen ‘Winst-en-verliesrekening’. Het afsluiten is altijd tegengesteld aan die aan de positie op de balans of de winst-en-verliesrekening.

Voorbeeld 3.1

Kees Janszen heeft een onderneming waar bloembollen worden geteeld. De onderneming gebruikt in het grootboek onder andere de volgende rekeningen:

Voorraad bloembollen

Verbruik bestrijdingsmiddelen

Lonen personeel

Verkoop bloembollen

Grond

Lening Rabobank

Gevraagd

1. Geef bij elke rekening aan of het een rekening van bezit is, een rekening van schuld of een hulprekening van het eigen vermogen.
2. Geef bij de hulprekeningen van het eigen vermogen ook aan of het kosten of opbrengsten zijn.

Uitwerking 3.1

1/2.

Rekening	Bezit/schuld/ hulprekening	Kosten/opbrengsten
Voorraad bloembollen	Bezit	
Verbruik bestrijdingsmiddelen	Hulprekening	Kosten
Lonen personeel	Hulprekening	Kosten
Verkoop bloembollen	Hulprekening	Opbrengsten
Grond	Bezit	
Lening Rabobank	Schuld	

Voorbeeld 3.2

Boy Jupérus heeft een kapperszaak. In de zaak worden ook allerlei artikelen verkocht die te maken hebben met de verzorging van het haar.

Op 1 januari ziet de balans van de kapperszaak er als volgt uit:

Balans per 1 januari van Boy Jupérus

Debet/activa		Credit/passiva	
Voorraad*	€16.000	Eigenvermogen	€30.000
Inventaris	€78.000	Lening bank	€60.000
Liquide middelen	€ 6.000	Crediteuren	€10.000
Totaal	€100.000		€100.000

* dit is de voorraad haarverzorgingsartikelen. De haarverzorgingsartikelen worden gewaardeerd op de inkoopprijs.

In het grootboek van Boy Jupérus komen uitsluitend de zes posten op de balans voor.

In januari doen zich onder andere de volgende financiële feiten voor:

2 januari: Er wordt een extra kappersstoel bijgeplaatst. De kosten zijn €1.500 en worden betaald bij aflevering

6 januari: De dagopbrengst van de haarverzorging is €1.460.

10 januari De dagopbrengst van de haarverzorgingsartikelen is €302

De inkoopprijs van de verkochte haarverzorgingsartikelen is €195

15 januari: Er wordt voor €1.250 aan haarverzorgingsartikelen ingekocht. Voor de ontvangen artikelen is een inkoopfactuur ontvangen.

25 januari: De huur van het bedrijfspand over januari wordt betaald. De huur bedraagt €2.400.

31 januari: Over de banklening wordt €300 interest betaald en er wordt €1.000 afgelost.

Gevraagd

1. Geef bij elk financieel feit aan welke grootboekrekeningen moeten worden aangepast.
2. Geef bij elke rekening aan of het een rekening van bezit of schuld is.
3. Geef bij elke rekening aan of er sprake is van een toename of een afname,
4. Geef met behulp van de boekingsregels aan of de rekening gedebiteerd of gecrediteerd moet worden.
5. Geef aan met welk bedrag de grootboekrekening moet worden aangepast.

Uitwerking 3.2

	1.	2.	3.	4.	5.
Datum	Grootboekrekening	Bezit/Schuld	Toename/ afname	Debiteren/ crediteren	Bedrag
2 jan	Inventaris	Bezit	Toename	Debiteren	€1.500
	Liquide middelen	Bezit	Afname	Crediteren	€1.500
6 jan	Liquide middelen	Bezit	Toename	Debiteren	€1.460
	Eigen vermogen	Schuld	Toename	Crediteren	€1.460
10 jan	Liquide middelen	Bezit	Toename	Debiteren	€ 302
	Eigen vermogen	Schuld	Toename	Crediteren	€ 107
	Voorraad	Bezit	Afname	Crediteren	€ 195
15 jan	Voorraad	Bezit	Toename	Debiteren	€1.250
	Crediteuren	Schuld	Toename	Crediteren	€1.250
25 jan	Eigen vermogen	Schuld	Afname	Debiteren	€2.400
	Liquide middelen	Bezit	Afname	Crediteren	€2.400
31 jan	Eigen vermogen	Schuld	Afname	Debiteren	€ 300
	Lening bank	Schuld	Afname	Debiteren	€1.000
	Liquide middelen	Bezit	Afname	Crediteren	€1.300

Merk op dat bij elk financieel feit het totaalbedrag aan debiteringen en crediteringen aan elkaar gelijk is. Omdat het grootboek in evenwicht is blijft de balans

in evenwicht, dat wil zeggen dat het totaalbedrag van de debetzijde van de balans gelijk is aan het totaalbedrag aan de creditzijde.

Evenwicht in balans en grootboek is een belangrijk controlemiddel. Ontbreekt het evenwicht dan is er iets fout gegaan.

Hoofdstuk 4 De proefbalans en de saldibalans

4.1

De proef- en saldibalans zijn overzichten waarin alle mutaties in een bepaalde periode in het grootboek systematisch worden verwerkt. De bedoeling van de proef- en saldibalans is om over een bepaalde periode tot een eindbalans en een winst-en-verliesrekening te komen.

Op de proefbalans staan de rekeningen in het grootboek onder elkaar: eerst de rekeningen van bezit, daarna de rekeningen van schuld en dan de hulprekeningen. Daarna wordt achter elke rekening het totaalbedrag van de bijgewerkte rekening aan de debetzijde en aan de creditzijde vermeld. Merk op dat ook het bedrag van de beginbalans, waarmee het grootboek is geopend, in het totaalbedrag wordt meegenomen.

Op de saldibalans worden de debetbedragen en creditbedragen uit de proefbalans gesaldeerd. Salderen wil zeggen dat het laagste bedrag in mindering wordt gebracht op het hoogste bedrag. Staat bijvoorbeeld in de proefbalans achter de rekening Voorraad in de debetkolom totaal een bedrag van €40.000 en in de creditkolom en bedrag van in totaal €17.000 dan wordt op de saldibalans in de debetkolom het bedrag €23.000 genoteerd.

4.2

De kolommenbalans bestaat uit een proefbalans, een saldibalans en kolommen voor de eindbalans en de winst-en-verliesrekening.

De twee kolommen voor de winst-en-verliesrekening bestaan eveneens uit een debetkolom en een creditkolom. In de debetkolom worden de saldi van de kosten geplaatst en in de creditkolom de saldi van de opbrengsten. De winst-en-verliesrekening wordt in evenwicht gebracht door aan de kolommenbalans een regel Nettowinst toe te voegen en daarop het bedrag van de winst te noteren.

De laatste twee kolommen zijn bestemd voor de eindbalans. In de debetkolom worden de bedragen uit de saldibalans van de rekeningen van bezit geplaatst en in de creditkolom de bedragen van de saldibalans van de rekeningen van schuld. Het saldo op de rekening Eigen vermogen in de saldibalans wordt vermeerderd met het bedrag van de Nettowinst in de winst-en-verliesrekening. De balans is dan, net als de winst-en-verliesrekening, in evenwicht.

4.3

Wanneer de kolommenbalans is opgesteld, kan het grootboek worden afgesloten en heropend. Bij het afsluiten worden de grootboekrekeningen in evenwicht gebracht met de bedragen op de saldibalans. Bij de balansrekeningen is de omschrijving 'Balans' en bij de hulprekeningen 'Winst-en-verliesrekening'. De datum is de laatste dag van de verslagperiode. Het grootboek wordt ten slotte heropend met de bedragen op de beginbalans van de nieuwe verslagperiode. De hulprekeningen van het eigen vermogen hebben nooit een beginbedrag, omdat daar uitsluitend de kosten en opbrengsten van de nieuwe verslagperiode op worden genoteerd.

Het bijhouden van de veranderingen in de bezittingen en schulden en het bijhouden van de veranderingen in het eigen vermogen met behulp van een winst-en-verliesrekening wordt dubbel boekhouden genoemd.

4.4

De behaalde omzet in een bepaalde periode is gelijk aan de opbrengst verkopen van diezelfde periode. Bij een handelsonderneming zal bij elke verkoop ook de inkoopprijs van de verkochte goederen moeten worden vastgelegd. Het verschil tussen de verkoopprijs en de inkoopprijs wordt de brutowinst genoemd. Op basis van de brutowinst kan ook de brutowinstmarge worden berekend. De brutowinstmarge is de brutowinst uitgedrukt in een percentage van de omzet.

4.5

Het is aan te bevelen om voor het afsluiten van het grootboek, de gegevens die daarin zijn vastgelegd, ook nog te controleren met behulp van gegevens van buiten de boekhouding. Zo kan bijvoorbeeld worden gecontroleerd of het eindsaldo op het bankafschrift aansluit op het eindsaldo op de grootboekrekening Bank. Stemmen de saldi niet overeen dan dient te worden uitgezocht waar dat in zit en dienen eventueel ontbrekende financiële feiten nog in het grootboek te worden toegevoegd, of foutieve boekingen in het grootboek te worden gecorrigeerd.

Daarnaast kan het zijn dat vanuit de maatregelen van interne controle afwijkingen worden geconstateerd. Zoals we eerder hebben gezien zijn de twee belangrijkste maatregelen van interne controle het opstellen van controleverbanden vanuit de waardekringloop en het aanbrengen van functiescheiding.

4.6

De belangrijkste controleverbanden uit de waardekringloop bij een handelsonderneming zijn:

Beginsaldo Liquide middelen + ontvangsten - betalingen = Eindsaldo Liquide middelen

Beginsaldo Crediteuren + inkopen - betalingen = Eindsaldo Crediteuren

Beginsaldo Voorraad + inkopen - verkopen = Eindsaldo Voorraad

Beginsaldo Debiteuren + verkopen - ontvangsten = Eindsaldo Debiteuren

4.7

Bij functiescheiding dienen de beschikkende, de bewarende, de registrerende en de controlerende functie zoveel mogelijk te worden gescheiden. In kleine ondernemingen is dat vaak lastig, omdat er te weinig medewerkers zijn, maar bij grote ondernemingen is dat over het algemeen geen probleem. Een voorbeeld is het inkoopproces, waarbij de beschikkende functie ligt bij de afdeling inkoop (die plaatst de inkooporders), de bewarende functie bij de magazijnmeester, die de ingekochte goederen bewaart, de registrerende functie bij de crediteurenadministratie, die de inkoopfactuur ontvangt en de controlerende functie bij de boekhouding, waar wordt afgestemd of de bestelde hoeveelheid gelijk is aan de ontvangen hoeveelheid en de ontvangen hoeveelheid weer gelijk is aan de gefactuurde hoeveelheid.

Voorbeeld 4.1

Ineke Zwerver is eigenaar van een boetiek in damesmode. Maandelijks wordt door de administrateur van Ineke een balans en een winst-en-verliesrekening opgemaakt.

Op 1 januari ziet de balans van de boetiek er als volgt uit:

Debet/activa		Credit/passiva	
Voorraad	€50.000	Eigen vermogen	€25.000
Inventaris	€ 8.000	Lening bank	€35.000
Liquide middelen	€ 2.000		
Totaal	€60.000		€60.000

In januari wordt er voor €12.000 aan kleding verkocht. De inkoopprijs van de verkochte kleding is €8.000. Eind januari wordt de maandelijkse huur van €1.800 betaald en wordt €175 aan rente betaald over de banklening..

In het grootboek van Ineke Zwerver komen de volgende hulprekeningen van het eigen vermogen voor: Opbrengst verkopen, Inkoopprijs verkopen, Huurkosten en Rentekosten.

Gevraagd

1. Open voor Ineke Zwerver het grootboek en werk de rekeningen bij.
2. Stel de kolommenbalans op en sluit het grootboek af.
3. Stel de balans per 31 januari op.
4. Stel de winst-en-verliesrekening over januari op.
5. Open de grootboekrekeningen op 1 februari.
6. Bereken de brutowinst van Ineke Zwerver over januari.
7. Bereken de brutowinstmarge van Ineke Zwerver over januari

Uitwerking 4.1

1.

Debet		Voorraad		Credit	
Datum	Omschrijving	Bedrag	Datum	Omschrijving	Bedrag
1/1	Balans	€50.000	31/1	Verkopen januari	€8.000

Debet		Inventaris		Credit	
Datum	Omschrijving	Bedrag	Datum	Omschrijving	Bedrag
1/1	Balans	€8.000			

Debet		Liquide middelen		Credit	
Datum	Omschrijving	Bedrag	Datum	Omschrijving	Bedrag
1/1	Balans	€ 2.000	31/1	Huur januari	€1.800
31/1	Verkopen januari	€12.000	31/1	Rentekosten	€ 175

Debet		Eigen vermogen		Credit	
Datum	Omschrijving	Bedrag	Datum	Omschrijving	Bedrag
			1/1	Balans	€25.000

Debet		Lening bank		Credit	
Datum	Omschrijving	Bedrag	Datum	Omschrijving	Bedrag
			1/1	Balans	€35.000

Debet		Opbrengst verkopen		Credit	
Datum	Omschrijving	Bedrag	Datum	Omschrijving	Bedrag
			31/1	Verkoop	€12.000